

Kernissues bestuurskracht Scherpenzeel (t.b.v. gesprek Minister BZK 8 juli 2020).

Versterking door verbinding

De rode draad in de ondersteuning door de Provincie bij bestuurskrachtproblemen van gemeenten is samengevat: “versterking door verbinding”. Gemeenten met bestuurskrachtproblematiek worden gestimuleerd en ondersteund om het versterkingsproces samen met hun bestuurlijke en strategische partners op te pakken. Zo doen we dat op dit moment bij Druten, zo doen we dat in de Regio Noord-West Veluwe en zo doen we dat ook in de afgelopen jaren bij Scherpenzeel. Scherpenzeel wordt dus niet anders beoordeeld of behandeld dan anderen, integendeel. Wel kiest Scherpenzeel zelf al anderhalf jaar consequent en zonder afweging van andere opties voor een fundamenteel andere aanpak van hun bestuurskrachtprobleem. Daarin ligt de nadruk op “autonomie”, op “eigen regie”. Dat leidt niet tot echte oplossingen en wel tot grote financiële gevolgen voor de inwoners.

Een erg dure oplossing die niet werkt

Versterking van bestuurskracht betekent in het geval van Scherpenzeel:

- Versterking van de strategische positie in grensoverschrijdende vraagstukken
- Versterking van de samenwerkingskracht bij de uitvoering van steeds meer lokale taken
- Versterking van de werking van het politiek-bestuurlijk systeem
- Versterking van de ambtelijke organisatie

En dat geheel binnen een verantwoord financieel perspectief.

De Kadernota van B&W biedt op geen van deze punten een fundamentele en duurzame versterking. Laat staan dat het een duurzame samenhangende oplossing biedt. Er wordt wel geïnvesteerd in de ambtelijke organisatie (en fors), maar ook bij een uitbreiding met 14-20 fte worden problemen van kwetsbaarheid en continuïteit niet opgelost. Op een totale begroting van ca. € 20 miljoen wordt hiervoor een extra last gelegd van structureel € 1,6 miljoen. Vanuit de fixatie op autonomie en eigen regie kiest B&W voor een oplossing die erg duur is, maar niet werkt.

Investeren of potverteren?

Scherpenzeel heeft evidente en urgente bestuurskrachtproblemen. Daar is ieder het wel over eens. Er is ook brede bereidheid en inzet om tot een oplossing te komen. Tot zover het goede nieuws. Voor de zelf gekozen oplossing wil Scherpenzeel de portemonnee leegmaken, waarbij

- de lasten worden verhoogd,
- de begrotingsruimte opgesoupeerd,
- bezuiniging op voorzieningen wordt ingezet,
- de grens van belastingcapaciteit en weerstandsvermogen opgezocht,
- incidentele inkomsten voor structurele uitgaven worden gebruikt en
- incidentele en deels onzekere inkomsten uit grondverkoop als risicobuffer ingezet.

Na 2024 zal Scherpenzeel hierdoor (op zijn best) een gemeente zijn zonder vet op de botten die bij tegenvallers moet bezuinigen op de organisatie of voorzieningen of zich alsnog moet melden bij anderen om de boel overeind te houden. En al dat geld is dan niet gegaan naar voorzieningen, dienstverlening, openbare ruimte of andere belangrijke dingen voor de inwoners, maar naar de ambtelijke organisatie en gemeentelijke huisvesting.

Een beter alternatief

Scherpenzeel heeft – mede door de geografische ligging – weinig keus voor het aangaan van strategische partnerships met buurgemeenten. De beide Utrechts buurgemeenten Renswoude en Woudenberg willen niet (opnieuw) het pad op van een mogelijke fusie. Dan is Barneveld de enige andere buurgemeente. Maar dat is zeker geen slechte keuze. Barneveld is een stevige en stabiele

gemeente, bestaande uit meerdere kernen en een goed kernenbeleid. Barneveld heeft steeds aangegeven een strategisch partnerschap aan te willen gaan, maar dan wel vanuit positieve intenties en met een “stip op de horizon” van bestuurlijke fusie. In een door Scherpenzeel zelf geëntameerd onderzoek uit 2019 blijkt partnerschap met Barneveld de beste optie voor versterking van bestuurskracht. Al in 2019 heeft een werkgroep van de gemeente zelf geconstateerd dat een fusie voor aanmerkelijk minder personele lasten zorgt dan de voortzetting van de zelfstandigheid. Vanaf medio 2019 heeft de Provincie de gemeente opgeroepen, gestimuleerd en uiteindelijk zelfs gemaand om dit alternatief serieus te onderzoeken en af te wegen. Dan kunnen ook de mogelijke risico's en twijfelpunten in beeld komen en besproken worden. Vanuit het wensdenken van “eigen regie” heeft Scherpenzeel dit nagelaten en dus zichzelf en de inwoners een volwassen en evenwichtige keuze onthouden.

Nu is het moment

De bestuurskrachtproblematiek van Scherpenzeel is evident en urgent. En de eigen geformuleerde oplossing ontoereikend en te duur. Er is nog geen bestuurlijke ramp gebeurd en de dienstverlening en de taakuitoefening van dag tot dag worden niet verwaarloosd. Toch is nu het moment om stappen te zetten voor de Provincie.

- De structurele problematiek speelt al jaren, is de laatste jaren expliciet en manifest gemaakt en vraagt nu om een structurele oplossing;
- De inwoners, de organisatie en de politiek van Scherpenzeel vragen om duidelijkheid. Ook in de regio wordt hierom gevraagd.
- De gemeente staat op het punt om de verkeerde beslissingen te nemen, de inwoners onnodige lasten op te leggen en onomkeerbare investeringen in gemeentelijke huisvesting te nemen.
- Het nu op zijn beloop laten betekent dat over een paar jaar Scherpenzeel nog steeds een zwakke, en veel armere gemeente is geworden. Ervaringen uit het verleden hebben ons geleerd dat te laat optreden veel negatieve effecten voor inwoners heeft.
- Het fusie-alternatief met een constructief Barneveld dan waarschijnlijk niet meer aan de orde is. Vanuit de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het openbaar bestuur kan de Provincie niet anders dan nu optreden.

Draagvlak en daadkracht

Inzet van het Arhi-instrumentarium is precair en ook ongewenst als er nog andere reële oplossingen mogelijk zijn. Nu de gemeente op geen enkele manier bereid is om mee te bewegen is de Provincie bereid en gehouden de regie te nemen in het vinden van een adequate oplossing. Die regie is gericht op een goede onderbouwing en afweging van het fusiealternatief. Tevens op het toetsen en waar mogelijk versterken van het draagvlak daarvoor bij de inwoners van Scherpenzeel en Barneveld, de gemeentebesturen en alle relevante bestuurlijk en maatschappelijke partners. Dat zal veel inspanning en mogelijk onconventionele middelen (zeker in deze coronatijd) vergen. Daar zijn we toe bereid. We streven daarbij nadrukkelijk naar coproductie en gezamenlijk eigenaarschap met de beide gemeenten. Tegelijkertijd zullen we de uitkomst niet alleen afhankelijk kunnen stellen van hun volledige medewerking en het maximaal draagvlak voor het uiteindelijk resultaat. Het gaat uiteindelijk om het belang van de inwoners bij een sterk lokaal bestuur en niet om belangen van individuele bestuurders of partijen.